ECLI:LV:AT:2022:1229.A420335417.13.S
Lieta Nr. A420335417, SKA-82/2022
Administratīvo lietu departaments

Latvijas Republikas Senāts
SPRIEDUMS
Rīgā 2022.gada 29.decembrī

Tiesa šādā sastāvā: senatores Anita Kovaļevska, Dzintra Amerika, Ieva Višķere

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz SIA „BREŽĢI" pieteikumu par Medību koordinācijas komisijas rīcību, nenosakot medījamo dzīvnieku nodarīto zaudējumu apmēru lauksaimniecībai, sakarā ar SIA „BREŽĢI" kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2019.gada 9.maija spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Pieteicēja SIA „BREŽĢI" 2016.gada 27.septembra iesniegumā lūdza noteikt medījamo dzīvnieku nodarīto postījumu apjomu, pakāpi un materiālo zaudējumu apmēru tās apsaimniekotajās zemes platībās.

Viesītes novada pašvaldības Medību koordinācijas komisija 2016.gada 12.oktobra sēdes protokolā konstatēja, ka laukā Nr. 1 iesēti vasaras kvieši, kas ir daļēji novākti. Nokultajā platībā noteikt meža dzīvnieku nodarītos postījumus nav iespējams, bet nenokultajā lauka daļā labība ir sagāzusies veldrē, šajā platībā meža dzīvnieku nodarītie postījumi nav konstatēti. Laukā Nr. 2 iesēti vasaras mieži, un meža dzīvnieku nodarītie postījumi ir līdz 5 %. Savukārt laukā Nr. 3 iesēti griķi, kas nav nokulti, un meža dzīvnieku nodarītie postījumi ir līdz 3 %. Komisija norādīja, ka saskaņā ar Ministru kabineta 2014.gada 26.maija noteikumu Nr. 269 „Noteikumi par medījamo dzīvnieku nodarīto zaudējumu noteikšanu un medību koordinācijas komisijām" (turpmāk – Zaudējumu noteikšanas noteikumi) 16.5.apakšpunktu zemes īpašniekiem pašiem jāveic nepieciešamie aizsardzības pasākumi postījumu samazināšanai. Komisija pieteicējai ieteica atjaunot līgumu ar medību klubu „Gambija" par medību tiesību izmantošanu šajās platībās, bet gadījumā, ja veikti visi pasākumi, taču postījumi nemazinās, vēlreiz vērsties komisijā ar iesniegumu.

Izskatījis pieteicējas apstrīdēšanas iesniegumu, Viesītes novada pašvaldības domes priekšsēdētājs ar 2016.gada 12.decembra lēmumu atstāja negrozītu sākotnējo lēmumu, bet komisijas priekšsēdētājam izteica aizrādījumu par lauku apsekošanas un komisijas sēdes termiņa neievērošanu.

[2] Pieteicēja vērsās administratīvajā tiesā par Medību koordinācijas komisijas rīcību, nenosakot medījamo dzīvnieku nodarīto zaudējumu apmēru lauksaimniecībai. Pieteicēja norādīja, ka pieteicējai medījamo dzīvnieku nodarīto postījumu rezultātā radušies zaudējumi 12 408,28 *euro*, kas ir tiešā cēloņsakarībā ar Medību koordinācijas komisijas rīcību, kā arī komisijas rīcības dēļ pieteicēja nesaņēma degvielu bez akcīzes nodokļa.

[3] Administratīvā apgabaltiesa, izskatot lietu apelācijas kārtībā, pieteikumu noraidīja. Apgabaltiesa, ņemot vērā rajona tiesas sprieduma motivāciju, kurai apgabaltiesa pievienojās, precizēja pieteikuma priekšmetu kā prasījumu par iestādes faktiskās rīcības, nosakot lauksaimniecībai nodarīto postījumu apjomu un materiālo zaudējumu apmēru, tiesiskumu.

Tiesa norādīja, ka zemes īpašniekam (tiesiskajam valdītājam) ir tiesības vērsties komisijā ar iesniegumu par medījamo dzīvnieku nodarīto postījumu izvērtēšanu un zaudējumu apmēra noteikšanu (aprēķinu), bet ne par zaudējumu atlīdzības saņemšanu. Zaudējumu apmēra noteikšana par medījamo dzīvnieku nodarītajiem postījumiem ir saistīta ar šāda fakta konstatāciju. Attiecīgais aprēķins kā atzinums (lēmums) var kalpot kā priekšnoteikums zaudējumu piedziņai civiltiesiskā kārtībā, bet tas nav administratīvais akts. Līdz ar to komisijas rīcība, nosakot medījamo dzīvnieku nodarīto postījumu apjomu un veicot zaudējumu apmēra aprēķinu, pati par sevi nerada tiesiskas sekas nevienai privātpersonai. Tādējādi komisijas rīcība un tās veiktie aprēķini, kā arī tai sekojošais lēmums atzīstams par faktisko rīcību, uz kuru pieteicējai saskaņā ar tiesību normām ir tiesības (iesniegt iesniegumu un saņemt komisijas vērtējumu par postījumu apjomu un zaudējumu apmēru).

Tiesa atzina, ka Medību koordinācijas komisija, konstatējot, ka pieteicēja nav veikusi aizsardzības pasākumus pret medījamo dzīvnieku postījumiem, atbilstoši Zaudējumu noteikšanas noteikumu 11.punktam pamatoti tikai fiksējusi postījumu faktu un apjomu pieteicējas lauku nenokultajā daļā, bet nav noteikusi zaudējumu apmēru.

[4] Pieteicēja par apgabaltiesas spriedumu iesniedza kasācijas sūdzību. Tajā norādīts, ka tiesa pārkāpusi objektīvās izmeklēšanas principu un nav noskaidrojusi visus lietas apstākļus, nav izvērtējusi pieteicējas sniegtos argumentus un pierādījumus, kā arī nav pieprasījusi paskaidrojumus un atzinumus no ekspertiem un iestādēm. Tāpat tiesa neesot vērtējusi, vai Medību koordinācijas komisija bijusi leģitīma, kā arī iespējamo interešu konfliktu tās darbībā.

Kasācijas sūdzībā arī norādīts, ka Medību koordinācijas komisijas lēmums un zaudējumu aprēķins pieteicējai nepieciešams kā pierādījums par saražoto lauksaimniecības produkciju valsts iestādēm (Lauku atbalsta dienestam, Zemkopības ministrijai), kuras administrē lauksaimnieku atbalsta finansējumu, kā arī veic tā izlietošanas uzraudzību. Pieteicēja kā lauksaimniecības produkcijas ražotāja esot tiesīga saņemt marķētas dīzeļdegvielas daudzumu, konstatējot noteiktus ieņēmumus no lauksaimnieciskās ražošanas. Tādējādi komisijas rīcība radījusi pieteicējai nelabvēlīgas tiesiskās sekas attiecībā uz lauksaimnieku atbalsta finansējuma saņemšanu un draudiem par piemērojamiem sodiem no Lauku atbalsta dienesta par akceptēto projektu izpildi.

[5] Jēkabpils novada pašvaldība (pirms administratīvi teritoriālās reformas – Viesītes novada pašvaldība) lūdza apgabaltiesas spriedumu atstāt negrozītu, bet pieteicējas kasācijas sūdzību noraidīt.

[6] Senāts lūdza Lauku atbalsta dienestu sniegt informāciju, vai dienests kādu lēmumu pieņemšanā izmanto Medību koordinācijas komisijas lēmumus par postījumu apjomu un pakāpi vai arī zaudējumu apmēru, kurus lauksaimniecībai nodarījuši medījamie dzīvnieki. Lauku atbalsta dienests norādīja, ka atbilstoši Lauku atbalsta dienesta likuma 4.panta pirmās daļas 1.punktam iestādes kompetencē ietilpst normatīvajos aktos ietverto valsts atbalstu un Eiropas Savienības atbalstu laukiem, lauksaimniecībai, mežsaimniecībai un zivsaimniecībai administrēšana un lēmumu pieņemšana par finansējuma piešķiršanu vai atteikumu to piešķirt. Pieņemot lēmumu par atbalsta izmaksu vai atteikumu, dienests izmanto visu iestādes rīcībā esošo informāciju, arī klientu iesniegtos Medību koordinācijas komisijas lēmumus. Lauku atbalsta dienests arī norādīja, ka ir pieļaujamas atkāpes no normatīvajos aktos ietverto prasību ievērošanas, ja pastāv nepārvaramas varas vai ārkārtas apstākļi, tostarp medījamo dzīvnieku nodarīto postījumu dēļ. Ja no Medību koordinācijas komisijas lēmuma nepārprotami izriet, ka atbalsta saņemšanas nosacījumus nevar izpildīt medījamo dzīvnieku nodarīto postījumu dēļ, Lauku atbalsta dienests ir tiesīgs piemērot atkāpes no normatīvajos aktos noteiktā. Šādu Medību koordinācijas komisijas lēmumu izmantošana Lauku atbalsta dienesta lēmumu pieņemšanā nav paredzēta konkrētos tiesību aktos, bet šāda informācija tiek ņemta vērā, lai izvērtētu, vai ir piemērojamas atkāpes no normatīvajos aktos noteiktajām prasībām.

[7] Atbildot uz Senāta lūgumu sniegt informāciju par vairāku Medību likuma un Zaudējumu noteikšanas noteikumu normu mērķi to izstrādes laikā, Zemkopības ministrija norādīja, ka Medību koordinācijas komisijas lēmums attiecībā uz postījumu apjomu un pakāpi esot konstatējošs administratīvais akts, kas atsevišķos gadījumos sevī ietver arī priekšnoteikumus noteikt pasākumus postījumu un to seku ierobežošanai vai likvidēšanai.

Zemkopības ministrija arī norādīja, ka zaudējuma apmēra noteikšanas mērķis esot dot iespēju iesniedzējam izvēlēties izmantot Medību koordinācijas komisijas lēmumu tikai kā argumentu sarunās ar medību tiesību lietotāju vai vērsties tiesā, lai civiltiesiskā kārtā piedzītu zaudējumus no medību tiesību lietotāja, ja to paredz medību tiesību nodošanas līgums. Vienlaikus komisijas darba rezultāti (lēmumu ietvaros konstatētie zaudējumu apmēri un postījumu pakāpe) varot radīt pamatu Zaudējumu noteikšanas noteikumu 15.punktā minēto pienākumu vai 16.punktā minēto tiesību lietojumam, lai samazinātu turpmāko postījumu apjomus un stabilizētu situāciju. Analizējot postījumus un nosakot to cēloņus, Medību koordinācijas komisija objektīvi izvērtējot katras puses (gan zemes īpašnieka vai apsaimniekotāja, gan medību tiesību lietotāja) darbību un bezdarbību atbilstoši normatīvajiem aktiem medību un dabas aizsardzības jomā. Arī šajā gadījumā komisijas lēmums esot konstatējošs administratīvais akts, kas sevī var ietvert priekšnoteikumus tālākai rīcībai postījumu seku mazināšanai – atkarībā no konstatētās situācijas.

Motīvu daļa

[8] Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 191.panta pirmās daļas 1.punktam tiesnesis atsakās pieņemt pieteikumu, ja lieta nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā. Savukārt, ja tiesa jau ierosinātas tiesvedības gadījumā konstatē, ka lieta nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā, tā saskaņā ar minētā likuma 282.panta 1.punktu izbeidz tiesvedību lietā. Tādējādi tas, ka lieta ir izskatāma administratīvā procesa kārtībā, ir viens no obligātiem priekšnoteikumiem pieteikuma pieļaujamībai un, tam iztrūkstot, lieta nav izskatāma pēc būtības.

Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 348.panta pirmās daļas 3.punktam kasācijas instances tiesa, izskatījusi lietu, var atcelt spriedumu un izbeigt tiesvedību, ja apelācijas instances tiesa nav ievērojusi 282.panta noteikumus. Līdz ar to arī Senāts šaubu gadījumā var pārbaudīt, vai lieta ir izskatāma administratīvā procesa kārtībā.

[9] Lai atzītu, ka lieta ir izskatāma administratīvā procesa kārtībā, ir jānoskaidro, vai pieteikums ir iesniegts par kādu no Administratīvā procesa likuma 184.pantā norādītajiem pieteikuma priekšmetiem.

Pieteicēja vispārīgi norādījusi, ka Medību koordinācijas komisijas lēmums par zaudējumu apmēru tai nepieciešams kā pierādījums par saražoto lauksaimniecības produkciju iesniegšanai iestādēm (arī Lauku atbalsta dienestam), kuras administrē lauksaimnieku atbalsta finansējumu, kā arī veic tā izlietošanas uzraudzību valsts un Eiropas Savienības atbalsta lauksaimniecībai tiešā atbalsta shēmu ietvaros, tostarp vienoto platību maksājumiem, uzsākto Lauku atbalsta dienesta projektu īstenošanai, kā arī degvielas bez akcīzes nodokļa piešķiršanai lauksaimniecības kultūraugu sējumu platībām.

Zemāku instanču tiesas atzinušas, ka pieteikums lietā iesniegts par faktiskās rīcības, nenosakot materiālo zaudējumu apmēru, kurus lauksaimniecībā izmantotajai zemei (sējumiem) ir nodarījuši medījamie dzīvnieki, atzīšanu par prettiesisku. Senāts šādam secinājumam nevar piekrist.

[10] Medību likuma (*redakcijā, kas bija spēkā Medību koordinācijas komisijas lēmuma pieņemšanas laikā*) 29.panta ceturtās daļas 1.punktā noteikts: lai samazinātu medījamo dzīvnieku nodarītos postījumus, ja medību tiesību nodošanas līgumā nav paredzēts citādi, zemes īpašnieka vai tiesiskā valdītāja pienākums ir savā īpašumā, valdījumā vai lietošanā esošajā zemē nodrošināt aizsardzības pasākumus pret iespējamiem medījamo dzīvnieku nodarītiem postījumiem, ciktāl tas nav pretrunā ar vides un dabas aizsardzības prasībām, un par tiem informēt arī medību tiesību lietotāju. Atbilstoši Medību likuma 29.panta sestajai daļai, ja medījamie dzīvnieki nodarījuši postījumus teritorijās, kur medīt nav aizliegts, attiecīgās pašvaldības izveidota medību koordinācijas komisija, pieaicinot medību tiesību lietotāju un zemes īpašnieku vai lietotāju, konkrētajā zemes vienībā nosaka: 1) lauksaimniecībai nodarīto postījumu apjomu; 2) to materiālo zaudējumu apmēru, kurus lauksaimniecībai nodarījuši medījamie dzīvnieki; 3) pasākumus postījumu un to seku ierobežošanai vai likvidēšanai.

Kārtību, kādā nosaka to postījumu apjomu, kurus lauksaimniecībai nodarījuši medījamie dzīvnieki, postījumu pakāpi, postījumu apjoma un pakāpes noteikšanas kritērijus, kā arī rīcību šādos gadījumos, kārtību, kādā nosaka to zaudējumu apmēru, kurus lauksaimniecībai nodarījuši medījamie dzīvnieki, kā arī medību koordinācijas komisijas sastāvu, tiesības un pienākumus, kā arī kārtību, kādā nosaka pasākumus postījumu un to seku ierobežošanai vai likvidēšanai, nosaka Zaudējumu noteikšanas noteikumi (*šeit un turpmāk redakcijā, kas bija spēkā Medību koordinācijas komisijas lēmuma pieņemšanas laikā*).

Saskaņā ar Zaudējumu noteikšanas noteikumu 11.punktu zaudējumu apmēru nosaka, ja postījumu vietā ir veikti aizsardzības pasākumi pret iespējamiem medījamo dzīvnieku postījumiem lauksaimniecībai, savukārt, ja aizsardzības pasākumi nav veikti, komisija fiksē postījumu faktu un apjomu. Šī tiesību norma kopsakarā ar Medību likuma 29.panta ceturtās daļas 1.punktā noteikto ir vērsta uz to, lai veicinātu, ka zemes īpašnieks vai tiesiskais valdītājs veic preventīvus pasākumus pret medījamo dzīvnieku nodarītajiem postījumiem savā īpašumā, valdījumā vai lietošanā esošajā zemē.

No Zaudējumu noteikšanas noteikumu 16.5. un 16.6.apakšpunkta izriet, ka Medību koordinācijas komisijas tiesības noteikt pasākumus medījamo dzīvnieku nodarīto postījumu un to seku ierobežošanai vai likvidēšanai atšķiras atkarībā no postījumu pakāpes. Savukārt postījumu pakāpi citstarp ietekmē nodarīto zaudējumu apmērs. Saskaņā ar minēto noteikumu 12.punktu atbilstoši postījumu pakāpei ir mēreni, būtiski un ārkārtas postījumi, kas citstarp atšķiras ar nodarīto zaudējumu apmēru. Atbilstoši Zaudējumu noteikšanas noteikumu 21.1.apakšpunktam lauksaimniecības kultūraugu sējumiem vai stādījumiem nodarīto zaudējumu apmērs ir atkarīgs no attiecīgo kultūraugu sējumu vai stādījumu ierīkošanas un uzturēšanas izmaksām līdz kaitējuma nodarīšanas brīdim un postījumu platības. Tādējādi Medību koordinācijas komisijas tiesības noteikt pasākumus medījamo dzīvnieku nodarīto postījumu un to seku ierobežošanai vai likvidēšanai ir atkarīgas no postījumu pakāpes, kura savukārt ir atkarīga no zaudējumu apmēra. Postījumu pakāpi nevar noteikt, ja nav veikts zaudējumu apmēra aprēķins.

No iepriekš minētajām tiesību normām to kopsakarībā Senāts secina, ka par administratīvo aktu atzīstams lēmums, ar kuru Medību koordinācijas

komisija noteikusi pasākumus medījamo dzīvnieku nodarīto postījumu un to seku ierobežošanai vai likvidēšanai. Savukārt zaudējumu apmēra noteikšana ir vienīgi priekšnoteikums minētā administratīvā akta, ar kuru noteikti pasākumi postījumu ierobežošanai vai likvidēšanai, izdošanai, proti, zaudējumu apmēra noteikšanai pašai par sevi nav galīga noregulējuma rakstura. Senāts jau iepriekš ir atzinis, ka darbības, kuras iestāde veic, gatavojoties administratīvā akta izdošanai, ir starpdarbības attiecīgā administratīvā akta izdošanas procesā, nevis faktiskā rīcība Administratīvā procesa likuma izpratnē. Līdz ar to nav pamata šādas starpdarbības aplūkot atrauti no konkrēto procesu noslēdzošā lēmuma – administratīvā akta (piemēram, *Senāta 2020.gada 13.oktobra sprieduma lietā Nr. SKA?403/2020 (ECLI:LV:AT:2020:1013.A420211717.9.S) 11.punkts*).

[11] Izvērtējot pieteicējas prasījuma atbilstību arī citiem Administratīvā procesa likuma 184.pantā paredzētajiem pieteikuma priekšmetiem, Medību koordinācijas komisijas noteiktais medījamo dzīvnieku nodarīto zaudējumu apmērs lauksaimniecībai nav atzīstams arī par konstatējošu administratīvo aktu.

Senāta līdzšinējā judikatūrā atzīts, ka ne jebkurš iestādes konstatējums ir atzīstams par konstatējošu administratīvo aktu. Iestādes lēmums par kādas konkrētas faktiskās situācijas konstatēšanu ir atzīstams par administratīvo aktu tikai tad, ja šis konstatējums *pats par sevi rada galīga rakstura tiesiskas sekas*. Lai uzskatītu, ka konkrēts faktu konstatējums pats par sevi rada galīga rakstura tiesiskās sekas, jāsecina, ka atbilstoši tiesiskajam regulējumam ar šo konstatējumu attiecīgā strīdus situācija tiek galīgi – saistoši un nemainīgi – nofiksēta (attiecīgajam konstatēšanas lēmumam stājoties spēkā, vairs netiks pārskatīta) un šā konstatējuma esība rada adresātam kādas tiesības vai pienākumu (piemēram, *Senāta 2020.gada 19.februāra lēmuma lietā Nr. SKA?858/2020 (ECLI:LV:AT:2020:0219.SKA085820.3.L) 6.punkts*).

Lauku atbalsta dienests norādījis, ka Medību koordinācijas komisijas lēmumu izmantošana dienesta lēmumu pieņemšanā nav paredzēta konkrētos tiesību aktos, bet šāda informācija tiek ņemta vērā, lai izvērtētu, vai ir piemērojamas atkāpes no normatīvajos aktos noteiktajām prasībām. Proti, pieņemot lēmumu par atbalsta izmaksu vai atteikumu, Lauku atbalsta dienests izmanto visu dienesta rīcībā esošo informāciju, arī klientu iesniegtos Medību koordinācijas komisijas lēmumus. Tādējādi secināms, ka Medību koordinācijas komisijas lēmums ir tikai viens no iespējamiem pierādījumiem medījamo dzīvnieku nodarīto postījumu apliecināšanai.

Minētais izriet arī no Ministru kabineta 2015.gada 10.marta noteikumu Nr. 126 „Tiešo maksājumu piešķiršanas kārtība lauksaimniekiem" 5.punkta. Tajā paredzēts: ja iestājušies nepārvaramas varas vai ārkārtas apstākļi, lauksaimnieks Lauku atbalsta dienestā iesniedz: 1) detalizētu aprakstu par nepārvaramas varas vai ārkārtas apstākļu iestāšanos; 2) nepārvaramu varu vai ārkārtas apstākļus apliecinošus dokumentus. Lauku atbalsta dienesta informatīvajā materiālā platību maksājumu saņemšanai attiecībā uz rīcību savvaļas dzīvnieku postījumu gadījumā norādīts: ja platību maksājumiem pieteiktos laukus ir izpostījuši savvaļas dzīvnieki, atbalsta pretendentam 15 darbdienu laikā Lauku atbalsta dienestam jāiesniedz iesniegums par ārkārtas apstākļiem. Iesniegumam klāt jāpievieno foto uzņēmumi, kuros redzami postījumi. Savukārt, ja platības pieteiktas kompensācijas saņemšanai Dabas aizsardzības pārvaldē vai pašvaldības izveidotajā Medību koordinācijas komisijā, tad fotogrāfijas var aizstāt ar Dabas aizsardzības pārvaldes lēmumu vai Medību koordinācijas komisijas sēdes protokolu (*https://www.lad.gov.lv/lv/media/374/download?attachment, 16.lpp.*).

[12] Tāpat no tiesiskā regulējuma neizriet, ka Medību koordinācijas komisijas lēmums, kurā noteikts medījamo dzīvnieku nodarīto zaudējumu apmērs lauksaimniecībai, pats par sevi radītu galīga rakstura tiesiskas sekas civiltiesiskajā tiesvedībā par zaudējumu piedziņu no medību tiesību lietotāja, ja to paredz medību tiesību nodošanas līgums. Medību koordinācijas komisijas lēmums ir tikai viens no pierādījumiem, kuru tiesa novērtē kopsakarā ar pārējiem pierādījumiem.

[13] Tādējādi Medību koordinācijas komisijas noteikts medījamo dzīvnieku nodarīto zaudējumu apmērs lauksaimniecībai pats par sevi nerada galīga rakstura tiesiskas sekas, līdz ar to nav atzīstams par konstatējošu administratīvo aktu.

[14] Ņemot vērā iepriekš minēto, Senāts atzīst, ka pieteikums par Medību koordinācijas komisijas rīcību, nenosakot medījamo dzīvnieku nodarīto zaudējumu apmēru lauksaimniecībai, nav izskatāms administratīvā procesa kārtībā. Līdz ar to apgabaltiesas spriedums ir atceļams un, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 282.panta 1.punktu, tiesvedība šajā lietā izbeidzama.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 282.panta 1.punktu, 348.panta pirmās daļas 3.punktu un 351.pantu, Senāts

nosprieda

atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2019.gada 9.maija spriedumu un izbeigt tiesvedību lietā.

Spriedums nav pārsūdzams.

A. Kovaļevska Dz. Amerika I. Višķere